CZĘŚĆ VIII. № 70. ROK 4 (1833.)

TYGODNIK PETERSBURSKI.

GAZETA URZĘDOWA KRÓLESTWA POLSKIEGO.

Wychodzi we Wtorki i Piątki. Prenumerata przyjmuje się pod adresem: do Wydawcy Tygodnika w Petersburgu, do Expedycyi Gazet Petersburskiego Pocztamtu, lub do xięgarni Smirdina; w Warszawie, w drukarni Zawadzkiego i Węckiego i w Biurze informacyjném; w Wilnie, w xięgarni Zawadzkiego; nadto we wszystkich Pocztowych w kraju urzędach.

Cena *Roczna*: w Rossyi, s pocztą, a w stolicy, z noszeniem do mieszkań, 50 rub. as. *Półroczna*, 25 r. ass. Bez poczty, dla odbierających w xięgarni Smirdina: *Roczna*, 45 r. as. *Półroczna*, 25 r. as. Dla Królestwa Polskiego: *Roczna*, 55 r. *Półroczna*, 28 r. ass.

Piątek, 8/20 Września.

Wiadomości krajowe.

Petersburg 1/19 *Sierpnia.*

N. Cesarz Jmć przybył do Münchengratz 29 Sierpnia (10 Września) wieczorem w zupełnem zdrowiu, i z radością powitanym tam został przez Cesarza Jmci Austryackiego i jego Najjaśniejszą małżonkę. J. C. M. W. Xżna Marya, ze swym dostojnym małżonkiem, znajdowała się już w tém mieście. Xiążę Następca Pruski, który ze Schwedt towarzyszył Cesarzowi Jmci, pozostał w Görlitz, dokąd Xiążę Wilhelm Pruski, brat Króla, zjechał był dla powitania Jego Cesarskiej Mości.

— 30 Sierpnia, w rocznicę imienin J. C. M. W. X. Następcy Cesarzewicza i urodzin W. Xiężniczki Olgi, tudzież w święto kawalerów orderu S. Alexandra Newskiego, odbyła się uroczysta processya i msza w katedrze tegoż Świętego, na której obecną była N. Cesarzowa Jmć z W. X. Następcą i WW. XXkami Maryą i Olgą. Po mszy, celebrujący Najprzew. Metropolita *Serafin* i wszyscy członkowie Najświętszego Synodu, mieli zaszczyt ucałować rękę N. Pani, poczém Cesarzowa Jmć z NN. dziećmi Swemi raczyła odwiedzić Metropolitę w jego mieszkaniu, gdzie przygotowane było śniadanie; skąd potém N. Rodzina, udała się do pałacu na wyspie Jelagina. Wieczorem cała wyspa i otaczające ją wody zostały rzęsisto oświecone, a naprzeciw pałacu spalono ognie ochotne. Miasto również było oświecone.

— Przez Reskrypta Cesarskie mianowani kawalerami orderów: Ś. Włodzimierza 2 klassy W. Krzyża, 14 *Sierpnia* Główny Naczelnik zakładów górniczych na paśmie gór Uralskich Jenerał-porucznik *Dieterichs* 2, — Ś. Stanisława 1 klassy, 18 *Sierpnia*, Zostający przy Głównodowodzącym 1 armiją Jenerał-major *Gałafiejew* i 2 klassy, Pomocnik Zarządzającego Rękodzielnią Alexandrowską Radca Stanu *Wilson.*

— Do 1 oddziału 3 Departamentu Rządzącego Senatu weszły następne sprawy appelacyjne: 1) obyw. Józefy *Skulskiej* z obyw. Józefem, Janem i Władysławem *Mianowskiemi*, o majątek.—2) Po exdywizyi dóbr zeszłego Marszałka gubernijalnego Mińskiego *Wołodkowicza*, s powodztwa jego wierzycieli. — 3) Spadkobierców *Zahorskiego* o ważności wyroku Kompromisarskiego z obyw. Nestorem *Baranowskim.*—4) Obyw. Zofii i syna jéj Tomasza *Iwaszkiewiczow* z obyw. Tadeuszem *Karnalewskim* o pieniądze.—5) Szlachty *Ilnickich* z Radczyną hon. *Kuliczkowską* o dom. — 6) Wierzycieli obyw. *Dąbrowskiego* po exdywizyi Kisielewickiej. — 7) Obyw. Kalixta *Mierzejewskiego* z obyw. Karolem i Tadeuszem *Niemcewiczami* o pretensye pieniężne.

— Do Petersburga przybyli: 30 z. m. z Wilna, dymiss. major *Dowojna-Sylwestrowicz;* s Kowla, pomocnik sekretarza własnej J. C. M. kancelaryi w wydziale Sekretaryatu Stanu Królestwa Polskiego Radca Hon. *Kuźmiński;* — 1 b. m. z Moskwy, Senator *Stog;* ze Starej Rusy, Senator *Abakumow;* ze stacyi Siaskich, Senator *Mordwinow;* — 2go, z Rzeżycy, Kamerjunker hr. *Borch;* — 3go b. m. z Moskwy, Minister Sprawiedliwości Radca Tajny *Daszkow;* z Ostrowa, Senator *Sawrasow;* — 4go, z Rewla, Inspektor tamecznych arsenałów Jen.-porucznik *Kozen;* z Woroneża, Senator *Czeliszczew;* 5go, ze Starej Russy, dym. Radca Tajny hr. *Strojnowski.* Wyjechali: 1 b. m. do Warszawy, Członek Rady Stanu Królestwa Polskiego, Jenerał-adjutant *Włodek;*—3go, do Moskwy, 4 klas. *Ałsufijew;* — 4go, do Mińska, dymiss. Rz. Radca Tajny xiążę *Radziwiłł.* *(G. P.)*

Wiadomości zagraniczne.

Londyn 2 *Września.* 29 z. m. w dniu na odroczenie parlamentu przeznaczonym, gdy i Król Jmć zapowiedział, iż sam osobiście go chce odroczyć, poczynione już były wszystkie ku tej uroczystości przygotowania.

Izba parów przedstawiała widok niezmiernie ożywiony. Około południa, poczęły przyjeżdżać parowe i zasiadły miejsca swoich mężów. W żadnej innej uroczystości niewidziano jeszcze takiej liczby dam znakomitych, zgroma-

dzonych na jednem miejscu, a przepych ich strojów stawił widok nader uderzający. W chwili przybycia Króla Jmci było ich najmniej 150, tak iż bardzo mało zostawało miejsca dla samych parów, których liczba stosunkowo daleko była mniejszą. Wszyscy byli w galowych ubiorach, ze wszystkiemi orderami i znakami swych dostojeństw. Miejsca przeznaczone dla cudzoziemców podobnież zawczasu zostały zajęte. Większa część sędziów zasiadła na worze wełnianym, a xżęta Talleyrand, Esterhazy i wszyscy prawie inni posłowie obcych mocarstw zajęli ławę biskupów. Król weszedł do sali o kwadransie na trzecią, i, po wprowadzeniu do niej członków izby niższej i przemowie prezydenta, J. K. M. zabrał głos w słowach następujących:

Milordowie i Mościpanowie,

«Przy otwarciu niniejszego parlamentu, zapowiedziałem wam, iż przedstawiane być wam mają rzeczy, daleko większej wagi od wszystkich, jakie kiedykolwiek już przekładane były.»

«Sposób w jakim pracy waszej dokonaliście zasługuje na najżywszą moją wdzięczność i pozwala mi nakoniec zamknąć sessyą, która nie mniej się już stała uwagi godną ze względu na długi czas swojego trwania, jak i przez cierpliwość i pilność jaką rozwinęliście w tak wielkiej liczbie trudnych zagadnień i w rostrząsaniu środków prawodawczych, jakie na rozwagę waszą przekładanémi były.»

«Nieprzestaję otrzymywać od wszystkich moich sprzymierzeńców zapewnień o ich przyjacielskich chęciach.»

«Żałuję mocno iż nie mogę wam dotąd oznajmić o zupełném ukończeniu sprawy Hollandyi z Belgijami; lecz umowa zawarta przezemnie i Króla Francuzów, w zeszłym Maju, s Królem Niderlandzkim, wstrzyma odnowienie kroków nieprzyjacielskich w tym kraju, i stanowi tém samem nową rękojmię utrzymania powszechnego pokoju.»

«Ostatnie wypadki w Portugallii skłoniły mię do wznowienia moich stosunków dyplomatycznych s tym krajem, i umocowałem z mej ręki ministra przy dworze donny Maryi.»

«Możecie być pewni, iż z największą niespokojnością oczekuję chwili, w której państwo Portugalskie, tak długo z naszym krajem połączone związkami przymierza i jeszcze ściślejszemi więzami wzajemnego interesu, wróciéby mogło do stanu pokoju i odzyskać dawną pomyślność.»

«Kroki wojenne, które zakłóciły były spokojność Turcyi, już ustały; i możecie być pewni, że uwaga moja nie przestanie czuwać jaknajpilniej nad wszystkiem, co może się dotyczyć teraźniejszej lub przyszłej niepodległości tego państwa.»

«Niezmordowane wasze prace podczas upływającej sessyi, dały wam możność odnowienia przywileju banku Angielskiego na zasadach, które, jak się zdaje, powinny ustalić kredyt i zapewnić trwałość tego ważnego zakładu.»

«Pracowite badania komitetów obu izb parlamentu podczas kilku następujących po sobie sessyj, dały wam możność zaspokajającego ułatwienia spraw kompanii Wschodnio-Indyjskiej. Mocno jestem przekonany iż zasadzony na nowych prawidłach systemat rządu w Indyach, nader będzie korzystnym dla krajowców, i że otwarcie handlu s Chinami stanie się nowem polem dla działalności brytańskiego handlu.»

«Z istoty rzeczy, stan murzynów w osadach zająć musiał znaczną część waszego czasu i waszej uwagi, odpowiednią ważności i trudności przedmiotu.

«Lecz gdy tak naradami waszemi kierowały ważne względy na rzecz sprawiedliwości i ludzkości, nie spuszczaliście też z oka interesu właścicieli kolonialnych. Tuszę sobie, iż przyszłe środki osadniczego prawodawstwa i postępowania samychże osadników wszelkich stanów, usprawiedliwią życzliwe chęci parlamentu i uczynią zadość prawym ludu mojego nadziejom.»

«Z zadowoleniem widzę, iż ulepszenia naszego prawodawczego systematu nie przestawały być przedmiotem waszej uwagi; przyjęto już kilka ważnych środków, przez które własność osobista gruntowniej zapewnioną i przejścia jej z rąk do rąk bardziej ułatwionemi zostały, gdy obok tego też środki uprościły formy sądowego przewodu i uczyniły je bardziej prędkiemi a mniej kosztownemi.»

«Ustanowienie sądu Rady Tajnej jest inném jeszcze ulepszeniem, które, jakkolwiek korzystne dla stolicy, nie będzie też bez pożytku i dla naszych osad.»

«Możecie być pewni, iż ze wszystkich prac waszych, z najżywszym śledziłem interesem zatrudnienia, mające na celu uczynienie sprawiedliwości bliżej dla wszystkich poddanych moich dostępną. W tych-ci to chęciach życzyłem sobie ustanowienia komissyi, któraby zebraćby mogła w jedno wszystkie przepisy naszych praw karnych i zgłębić: do jakiego stopnia przewód karny może zostać zrównoważonym z innémi gałęziami naszego prawodawstwa.»

«Życzyłem sobie podobnież ustanowienia Komissyj na zbadanie stanu korporacyj municypalnych w całem państwie. Wypadek tych poszukiwań da nam możność ugruntowania wewnętrznego zarządu miast naszych na stałych zasadach, zarówno we względach ich interesów finansowych, administracyi i policyi. W tymże czasie przyjęto dwa ważne akta, mające na celu nadanie, na słusznych zasadach, konstytucyj królewskim i parlamentowym miasteczkom Szkocyj; w późniejszym czasie zwrócę jeszcze uwagę waszą ku środkom rościągnienia tychże korzyści w samejże Anglii, na miasta pozbawione korporacyj, mających dziś prawo mianowania deputatów do parlamentu.»

«Z najżywszym smutkiem widziałem się w potrzebie żądania od was upoważnienia i nadzwyczajnej władzy do skarcenia wichrzycieli powszechnego pokoju w Irlandyi. Zezwoliliście na to, jak się spodziewałem, w sposobie prawym i gorliwym. Zdało mi się potrzebną, używać takowej, powierzonej mi od was władzy, z największém jedynie umiarkowaniem; i z ukontentowaniem mogę wam dziś oznajmić, że duch gwałtów i nieposłuszeństwa, który zjawił się był w postaci tak przerażającej, po większej części już zniknął. Z największém upragnieniem pożądam chwili, w której przykra powinność utrzymywania nadal tych środków wielkiej, lecz nieodbicie potrzebnej, surowości, ustaćby mogła i z niewypowiedzianą radością zgodziłem się na kilka zbawiennych a skutecznych środków, które mi w tym przedmiocie w ciągu niniejszej sessyi przekładanemi były. Przyjęty przez was, za mojem wdaniem się, akt o dochodach kościoła w Irlandyi, o niezwłocznem i zupełnem zniesieniu podatków parafijalnych na rzecz kosztów kościelnych (vestry assesements) i akt tyczący się ulepszeń w składzie sądów przysięgłych, tak cywilnych jak i kryminalnych, są niezbitemi dowodami, z jaką ufnością kraj polegać może na parlamencie połączonych Królestw, w rzeczy wszelkich ulepszeń dążących ku dobru poddanych moich i kojarzą z większą jeszcze trwałością tę prawodawczą jedność, której niewzruszoność spodzie-

wam się przy pomocy waszej w całej zupełności utrzymać.»

MOŚCIPANOWIE IZBY NIŻSZEJ.

«Dziękuję wam za udział pieniężny który mi na rok bieżący wyznaczyliście. Spis roschodów który pod rozwagę waszą przełożyć roskazałem, daleko jest mniejszym od wydatków z lat zeszłych, i nader trafnie umieliście zastosować ulgi do rozmaitych gałęzi krajowych podatków. Jestem przekonany, że i nadal trwać będziecie w tych widokach rozsądnej oszczędności, zastosowanej do nieodbitych krajowych potrzeb i że odpowiecie tym sposobem prawom do ufności publicznej, nabytym w charakterze wiernych stróżów czci narodowej i prawdziwego dobra kraju.

MILORDOWIE I MOŚCIPANOWIE.

«Wracając do domów waszych zaniesiecie s sobą to pocieszające przekonanie, iż wszystkie starania wasze stale dążyły ku dobru waszego kraju.»

«Podczas przerw pomiędzy sessyami, uwaga wasza podobnież ku temu przedmiotowi skierowaną będzie; i, czyniąc w tak szlachetnym i pożytecznym sposobie zadość waszym publicznym i prywatnym obowiąskom, przy pomocy najwyższej opatrzności, z ufnością polegam na spółdziałaniu i pomocy ludu mojego, na tém przywiązaniu ku wolności, na duchu przemysłowości i posłuszeństwa prawom, i, na tej moralności, która stanowi zasadę szczęścia i bespieczeństwa wszystkich ludów.»

«Po ukończeniu przez Króla tej mowy, lord Kanclerz wstał i rzekł: «Wolą jest i życzeniem Króla Jmci ażeby parlament niniejszy był odroczonym; w skutek czego imieniem J. K. M. oznajmuję, iż parlament odroczonym zostaje do Środy 31 przyszłego Października.»

Tu dopiero J. K. M. wyszedł z sali, w takimże porządku jaki zachowywał się przy jego wniściu.

— Sir R. Inglis przedstawił izbie niższej na ostatniem jej posiedzeniu, w dniu 29 Sierpnia, pracowite wyrachowanie, s którego okazuje się, iż świeżo odroczona sessya parlamentu zajęła dwa razy więcej dni, a prawie trzy razy więcej, stosunkowo, godzin, aniżeli poprzedzające. Sessya 1826 zajęła dni 64, w których członkowie siedzieli godzin 457; wielka sessya reformy w 1831, dni 98 czyli godzin 918; sessya zaś o której mowa zajęła dni 142, czyli 1270 godzin. Gazeta *Times* czyni jeszcze uwagę, że wszystkie ważniejsze sprawy na tém posiedzeniu uchwalone odbyły się w ostatnich kilku tygodniach, gdy przeciwnie, największa część czasu początkowego zeszła na długich a niepotrzebnych rozprawach.

— Rozmaici członkowie parlamentu zapowiedzieli już na przyszłą sessyą 134 nowych wniosków, które wciągniono do regestrów izby niższej.

— Większa część naszych ministrów zamierza niezwłocznie stolicę opuścić. Lord Kanclerz wyjeżdża do Brougham-Hall, lord Althorp do Northampton, lord Holland do Holland-House, a lord J. Russel do Irlandyi.

— Statek parowy *Hermes* przywiozł tu wiadomości z Oporto dochodzące 23 i z Lizbony 21 z. m. Do tej daty nic nie zaszło tam było nowego. Marszałek Bourmont stał zawsze w Coimbra, gdzie skupił wszystkie swoje siły, które, jak mówiono, wynosić miały od 25 do 30,000 ludzi. Statek rzeczony przywiózł też razem depesze od don Miguela.

— Czytamy w *Courrier*: «Mamy właśnie przed sobą list z Lizbony, z rąk osoby godnej największej wiary, z wiadomością, iż przed odjazdem statku parowego *Hermes* xżę Braganza udawał się do ministra Angielskiego, lorda Russel, s prośbą o zbrojną pomoc; lecz otrzymał odpowiedź, że Anglija bynajmniej czynnie należeć nie będzie do walki pomiędzy stronami wojującemi, prócz przypadku jeśliby inne jakie państwo wspierać zaczęło zbrojnie Don Miguela. Spodziewamy się iż ta jego odpowiedź musi zasłużyć też na pochwałę ze strony rządu.»

— Gazeta Lizbońska ogłasza wyrok nowy Don Pedra, kassujący wszystkie klasztory, mające mniej od 19 zakonników, i nakazuje uznawać za buntowników wszystkich, coby w jakimkolwiek sposobie, rosporządzeniu temu przeciwić się chcieli.

— Kronika Lizbońska z d. 21 Sierpnia ogłasza roskaz ministerstwa wojny, z datą dnia poprzedzającego, w moc którego uwolnieni zostają od zaciągów do tak nazwanych batalijonów narodowych wszyscy mieszkańcy wsi i małych miasteczek, gdy batalijony te zupełnie są już ukompletowane.

— *Courrier* ogłasza dodatkowy artykuł do konwencyi zawartej 7 Maja 1832 pomiędzy W. Brytaniią, Francyą i Rossyą względem Grecyi. Artykuł ten wykłada obszerniej VII artykuł rzeczonej konwencyi, tyczący się następstwa tronu Greckiego. Podpisanym on został w Londynie, 30 z. Kwietnia przez xcia Lieven, lorda Palmerston, xcia Talleyrand i hr. de Cetta.

— Według najpóźniejszych wiadomości z Oporto, wojsko oblegające po odstąpieniu od miasta oszańcowało się w Amaranthe, gdzie konstytucyoniści zamierzają go atakować niewłocznie po otrzymaniu wiadomości o wyruszeniu w drogę xcia Terceiry. Xżę Cadaval, mocno zapadłszy na zdrowiu, znajduje się teraz dla brania kąpieli w Caldas. Jemu to przypisują migueliści wszystkie ostatnie niepowodzenia. Organizacya wojsk w Lizbonie postępuje s pospiechem; wojsko regularne ćwiczy się z łatwością i przyjmują doń wielu starych oficerów. Brygadyer Caretti, który długi czas więzionym był w zamku St.-Juliao, mianowany teraz został jego komendantem.

— Gazeta dworska Madrycka ogłasza rozmaite wiadomości o sprawach Portugalskich, datowane z Elvas 20 Sierpnia, z Estrema 19 i z Valencyi 22 t. m. Artyllerya szturmowa, którą migueliści uprowadzili s pod Oporto, przywiezioną już jest do Valencyi, i miasto to znajduje się dziś w najlepszym obronnym stanie. Twierdzą, że w Algarbii wojska don Pedra zajmują jedynie Faro, Olhaon i Monchique; z Loulé już ich wyparto. Główne siedlisko rządu don Miguela założoném zostało w Coimbra, i otworzono komunikacye pomiędzy tém miastem a Elvas, na Castello-Branco. 7 Sierpnia sam don Miguel, w towarzystwie hrabi Bourmont przejeżdżał przez Coimbrę. 13*go* główna kwatéra znajdowała się w Laria, a jedna z dywizyi w Torres-Vedras, tak, iż przodowe poczty sięgały Villafranca i stały naprzeciw samych forpocztów nieprzyjacielskich w Alhandra. Główny korpus wojsk jenerała Mollellos, pod wodzą jakiegoś jenerała francuskiego, kombinując swoje poruszenia z obrotami wielkiej armii, wrócił 15 Sierpnia do Santarem, i codziennie spodziewano się stanowczej bitwy.—Wojska don Pedra, które zajmowały Lizbonę wyciągnęły stamtąd ku Villafranca w liczbie około 6,000 piechoty i 800 koni, i obrona stolicy poruczoną została miejscowej narodowej gwardyi.

— Według wiadomości s Coimbra, dochodzących 16 Sierpnia, don Miguel, roskazem z d. 15 t. m. s powodu choroby hrabi de St. Lourenço, poruczył zarząd swojego ministerstwa wojny marszałkowi Bourmont. — Roskazem dziennym do wojska don Miguel oznajmił mu, że sam na czele całej armii swojej zamierza ciągnąć na Lizbonę. Margrabia Bastos minister spraw wewnętrznych, hrabia de Lonzao, minister skarbu, wice-hrabia de Santarem, minister spraw zagranicznych, hrabia de S. Lourenço i marszałek Bourmont zgromadzili się wszyscy w Coimbra. — Z Elvas pod d. 23 Sierpnia piszą, iż jenerał hrabia de Larochejacquelein, dowodzca Alentejo, przeszedł Tag 18*go*, i zajął wojskiem swojem lewy brzeg tej rzeki.

— Twierdzą, że dona Maria przed odjazdem do Lizbony uda się do Londynu, dokąd przybył już margrabia Rezénde, dla czynienia przygotowań do jej przyjęcia.

Paryż 2 *Września*. Królowa Jmć wyjechała do Cherbourg 31 Sierpnia, z xżną Adelaidą, xiężniczkami Maryą i Klementyną i dwóma małemi xiążęciami.

— Król Jmć stanął w Cherbourg 1 b. m. o 3*ej* s południa. Wjechał do miasta konno, śród huku dział miejskich i odpowiadających na nie wystrzałów eskadry stojącej w porcie, i zsiadł s konia przed hotelem prefekta marynarki. Królowa przybyła tamże w nocy s 1 na 2*gi*. W dniu przybycia Króla Jmci stało w tamecznym kupieckim porcie 70 angielskich yachtów. Lordowie Durham i Yarborough przybyli tam s całym klubem tego nazwiska jeszcze 31 Sierpnia, i witani byli ze zwykłemi honorami od eskadry kontr-admirała Mackau.

— Według jednego listu s Cherbourg z d. 30 Sierpnia, co dnia przybywało tam lądem i morzem mnóstwo cudzoziemców. 30 z. m. przybyły tam trzy statki parowe i kilka yachtów z samemi anglikami.

— W pałacu Tuileries wyporządzają pokoje dla Króla Leopolda i jego małżonki, spodziewanych tu pod koniec bieżącego miesiąca.

— P. Thiers, w towarzystwie kilku znakomitszych urzędników swojego ministerstwa, wyjechał 31 z. m. do Anglii, dla oglądania tamecznych dróg żelaznych, kanałów, fabryk, stad końskich i t. p. i zgłębienie tamecznego handlowego systematu. Podróż jego nie ma bynajmniej żadnego celu dyplomatycznego. Wróci on około 15 lub 20 b. m. Przed wyjazdem zwiedzi nadto kilka departamentów pułnocnych, mianowicie zaś miasta rękodzielne: Abbeville, St. Valery, Amiens, St.-Quentin, Anzin, Valenciennes, Condé, Roubaix, i Lille. Podobnież zamierza odbyć podróż do departamentów pułnocnych minister spraw wewnętrznych, szczególniej dla oglądania kopalni Anzin.

— Bullettyn praw z d. 30 z. m. ogłasza dwoje postanowień Królewskich; s których pierwsze, z d. 25 Lipca, nakazuje ogłoszenie drukiem konwencyj zawartych pomiędzy Francyą i Angliją 30 Listopada 1831 i 22 Marca 1833, tyczących się zniesienia handlu murzynami; drugie zaś, z d. 26 Lipca, nakazuje podobneż ogłoszenie konwencyi zawartej 31 Marca 1831 pomiędzy Francyą a innemi rządami krajów nadreńskich, względem żeglugi na Renie.

— Jenerał-majorowie Gueheneuc i Juchereau-de-St.-Denis przybyli do Tulonu 25 z. m., z wojskami francuskiemi które wróciły z Morei na fregatach *Herminie* i *Artémise*. Twierdze dotąd w tym kraju przez nie zajmowane, zdanemi zostały 8 Sierpnia wojskom grecko-bawarskim.

— List jednego s polaków bawiących w Lizbonie zawiera między innémi co następuje: «Romarino spóźniwszy się s przybyciem do Lizbony, nie mógł już wyrobić sobie miejsca w służbie don Pedra. Uprzedzony bowiem został przez notę, którą ostrzeżono naczelnika regencyi portugalskiej, iż jenerał rzeczony zobowiązał się republikanom francuskim sprawić i w Portugallii nową jeszcze rewolucyą. W tejże nocie znajdowały się, jak twierdzą, szczegóły o każdym z oficerów towarzyszących jenerałowi Romarino, tak, iż ci tylko zostali przez don Pedra przyjęci, którzy oznaczeni byli za mających jedynie na celu walczenie w jego wojsku, dla zapewnienia sobie dalszego sposobu do życia.

Bruxella 3 *Września*. Piszą z Ostendy 1 b. m.: «od nocy na 30 Sierpnia trwa u naszych brzegów najokropniejsza burza. Wczora jeszcze lękaliśmy się aby paropływ *Talbot*, który stąd odszedł o 11 w wieczór przed burzą, nie został rozbity. Jakoż, około południa statek ten rozbił się; ale osada i podróżni szczęśliwie uratowali się. Angielski bryg, *Elżbieta*, idący z Londynu do Jamaiki, podobnież się rozbił u naszych brzegów, lecz osada została uratowaną. Bryg Szwedzki, *Anna Wilhelmina*, przeznaczony ze Stokholmu do Nantes, uległ temuż losowi; zginął zupełnie; jednakże osada, oprócz szypra, ocalona. Jeden okręt Holenderski, idący z Amsterdamu do Lizbony, s trudnością schronił się do naszego portu.—W tej chwili od zachodu i dosyć jeszcze odległe widzimy znowu okręt, źmierzający ku brzegóm; boimy się aby i on nie podzielił losu innych okrętów.

Berlin 10 *Września*. Król Jmć wrócił tu ze Schwedt dnia wczorajszego. Tegoż dnia wróciła tu J. K. M. xżna Lignitzka, J. K. M. xżę Cambridge, (który tegoż dnia odjechał do Magdeburga), xiążę Karol Mecklenburg Strelitz, i JJ. KK. MM. xiążęta Wilhelm, Karol i Adalbert Pruscy ze swojemi małżonkami.

WIADOMOŚCI ROZMAITE.

— Towarzystwo uczone nazwaniem *Survulutwn Weepca Subha*, czyli towarzystwo upowszechniania wszelkiego rodzaju wiadomości, zawiązało się w Smilah w Indyach, przez kilkunastu młodych ludzi, rodowitych indyan, wychowanych w Kalkucie. Jeden s celniejszych jego zamiarów jest zgłębienie i odkopanie skarbów starożytnej Bengalskiej mowy.

— Król Jmć Angielski ozdobił Mowcę czyli Prezydenta Izby Niższej P. Manners-Sutton wielkim krzyżem orderu Łaźni. Jest to drugi dopiero przykład tak znakomitej nagrody od nastania Izb Parlamentu.

— Deputacya zgromadzenia prawodawczego Kantonu Neufchâtel, mianowana dla przedstawienia Królowi Jmci Pruskiemu prośby o oddzielenie tego kraju od konfederacyi Szwajcarskiej, przybyła do Berlina 7 Września. Składa się ona z radzcy stanu barona Chambrier, prezydenta Guillebert i majora Dubois.

— Marszałek Maison, poseł francuski w Petersburgu, przybył 1 Września do Akwizgranu (Aix la-Chapelle.)

— Bawarska Akademija Nauk w Münich na posiedzeniu swojém 24 z. m. przybrała sobie kilku nowych członków i korrespondentów za granicą. W liczbie tych ostatnich znajduje się jenerał-porucznik Bazaine, dyrektor korpusu inżynierów dróg komunikacyi w Petersburgu.

Prezydentem wielkiego sejmu konfederacyi niemieckiej, we Frankforcie, jest hrabia Münch-Bellinshausen. Przybył on do rzeczonego miasta 2 b. m.

— Od czasu zdobycia cytadeli Antwerpskiej zwrócił na siebie w tém mieście szczególną uwagę jakiś pies, niewiadomego zamieszkania, zjawiający się tylko najregularniej co nocy na cmentarzu, gdzie usiłuje odkopać grób jeden, zawierający zapewne zwłoki jego pana. Z ukazaniem się dnia, wierne to zwierzę znowu znika, tak, iż nikt nie wié gdzie dzień spędza i czém się żywi.

Wiadomości handlowe i przemysłowe.

— Podług doniesień z Odessy w Obwodzie Bessarabskim 29 Czerwca i 11 Lipca wypadł był grad nadzwyczajnej wielkości i mianowicie w powiecie Orgiejewskim poczynił wielkie szkody na polu, tak, że mieszkańcy piąciu tylko wsi, które najwięcej ucierpiały, szacują swą stratę do 80,000 r.

Kiszyniew 21 Sierpnia. Mamy tu najpiękniejszą pogodę; ciepło i deszcze przeplatając się ożywiły pola i łąki. Winnice nasze zaczęły dojrzewać; sianożęcie zazieleniały i obiecują zbiór karmu obfity. Cena na siano spadła. Kukurudzy mnóstwo i proso w wielu miejscach bardzo dobre; ale innych zbóż nader mało i ceny na nie trwają wysokie.

— W Neapolu zawiązują się teraz liczne towarzystwa w różnych wydziałach przemysłu i spekulacyj. Między niemi nowsze są następne:

1) pod imieniem *Aenologica industriale* mające na celu udoskonalenie winnic. Towarzystwo to obiecuje dostarczyć wkrótce handlowi nowych gatunków win, godnych walczyć o pierwszą z najsławniejszemi dotąd w Europie winami. Akcye tej spółki każda po 50 dukatów, podniosły się już do 60, co jedno dowodzi zaufania w pewności tego przedsięwzięcia.

2) Zabeśpieczenia, pod imieniem *Del Sebeto* obejmuje wszystkie rodzaje zabeśpieczeń od przypadków, jako to: zabeśpieczenie życia, zabeśpieczenia od rozbicia na morzu, od nieurodzaju, od ognia, od gradu i t. p. — Akcya po 20 dukatów.

3) przemysłu, najobszerniejsze s przedsięwzięć ze względu na cel jego. Poprawa rolnictwa, chowu bydląt, udoskonalenie rzemiosł i rękodzieł, obroty handlowe, mające związek s temi dwoma gałęziami przemysłu, składają obręb tego celu. Akcya 30 dukatów.

Przykład dążenia ku udoskonaleniu się nie był bezpłodnym dla tego kraju, dotąd tak ubogiego w przemysł, jak nasze zachodnie prowincye.

Rozmaitości.

Język muzykalny.

P. Sudre we Francyi, ogłosił tego lata nowo przezeń wynaleziony sposób komunikowania myśli za pomocą tonów muzyki, tém szczególniej zalecający się, iż, za użyciem do tego stosownych instrumentów, można na daleką odległość przesyłać roskazy, co w wielu zdarzeniach podczas wojny i na morzu bywa niekiedy niepodobną ze znanemi dotąd sposobami. Kilka kommissyj, od Akademii sztuk pięknych, od Ministeryum wojny i t. d. robiło doświadczenia nad tym wynalaskiem i, sprawdziwszy teoryą P. Sudre, dało mu najchlubniejsze świadectwa, tak ze względu sztuki, jakoteż użyteczności. P. Sudre ułożył dokładne słowniki swego języka, jeden s przekładem na język Francuski, Włoski, Hiszpański, Angielski, Niemiecki i Rossyjski, inne, mniejsze, s przekładem na każdy s tych języków oddzielnie. Język ten ma własną pisownią złożoną z not muzycznych, umieszczonych we trzech linijach. Dla dania wyobrażenia jak może być giętkim ten język, przytaczamy tu roskazy, które podczas jednego doświadczenia wydawane były trąbą:

«Wymaszerować o czwartej z rana.»
«Wysadzić na powietrze most o szóstej.»
«Proch wszystek wyszedł.»
«Dywizya powinna o czwartej zrana wyjść do Anteuil.»
«Rzeka wystąpiła z brzegów.»
«W stronie Issy słychać strzelanie z dział. i t. d.»

Język ten można jak chcąc urozmaicać, tak, że jeśli tego wymaga ostrożność, ludzie użyci do komunikowania roskazów, nie będą ich sami rozumieli, lecz tylko ci, którym klucz został udzielony. Nadto, żaden dotąd znany sposób, nie może s taką prędkością przenosić wyrazów. Wymienione roskazy przesyłane były o 3 wiorsty w przeciągu 2 minut. Słowem, ze wszystkich względów, sposób ten, nazwany *fonografiją*, zasługuje na wielką uwagę i bez przesady można o nim powiedzieć, że jest to wynalazek pierwszego rzędu, w praktyce łatwo dający się wykonywać, i bynajmniej nie należący do rzędu owych odkryć niedoskonałych, które, na chwilę wznieciwszy uwagę, zapadają w otchłań wiecznego zapomnienia.

Rys statystyczny dochodów, wydatków i długów Skarbu Francuskiego od XVI wieku, tudzież oszacowanie massy dochodów narodowych.

I. Dochody.

W roku 1609, pod panowaniem Henryka IV	32,589,659 fr.
— — 1640, pod Ludwikiem XIII za rządów Kardynała Richelieu. .	162,364,402 —
— — 1660, pod Ludwikiem XIV. .	154,978,481 —
— — 1662, toż za rządów Kolberta	87,602,807 —
— — 1685, *toż* po odwołaniu edyktu Nauteńskiego.	124,296,635 —
— — 1712, *toż* po wypadku w Denain	246,793,174 —
— — 1715, przy wstąpieniu na tron Ludwika XV.	165,596,792 —
— — podczas systematu Lawa . . .	182,463,198 —
— — 1734, *toż* za rządów Kardynała Fleury	258,794,618 —
— — 1750, *toż*	249,352,706 —
— — 1775, pod Ludwikiem XVI za rządów Turgot	N32,775,000 —
— — 1787, *toż* za rządów Neckera	592,000,000 —

W roku 1789, na początku rewolucyi 375,294,027 fr.
— — 1797, za rzeczy pospolitej, roku V. . . . . 513,727,422 —
— — 1802, pod Konsulami, (kiedy Francya miała 108 departamentów r. X.) . . . . 589,500,000 —
— — 1803, pod Konsulami r. XI . 605,027,000 —
— — 1807, pod Napoleonem. . . . 708,849,000 —
— — 1811, *tož*. . . . . 938,477,520 —
— — 1813, *tož*. . . . . 1,132,238,250 —
— — 1816, pod Ludwikiem XVIII. 787,644,000 —
— — 1822, *tož* . . . . 915,591,435 —
— — 1828, pod Karolem X . . . 924,410,361 —
— — 1829, *tož* . . . . 1,030,463,529 —
— — 1830, pod Karolem X i Ludwikiem Filipem . . . . . . 979,352,000 —
— — 1831, pod Ludwikiem Filipem zwyczajnych . . . . 973,101,894 —
nadzwyczajnych . . . . 756,438,803 —
razem . . . . 1,729,540,697 —
— — 1832, *tož*. . . . . 1,160,053,658 —

II. Wydatki.

— — 1609, pod Henrykiem IV za rządów Sully . . . . 32,571,849 —
— — 1642, pod Ludwikiem XIII za rządów Kardynała Richelieu . 117,597,600 —
— — 1670, pod Ludwikiem XIV za rządów Colbert . . . . 79,834,565 —
— — 1678, *tož* podczas zawojowania Holandyi. . . . . 105,640,667 —
— — 1685, *tož* za rządów Pelletier 100,640,257 —
— — 1693, *tož*. . . . . 158,151,582 —
— — 1698, *tož*. . . . . 211,036,685 —
— — 1699, *tož* . . . . 411,934,703 —
— — 1707, *tož*, za rządów Chamillart. . . . . 258,230,567 —
— — 1712, pod tymże Ludwikiem XIV 146,824,181 —
— — 1715, przy wstąpieniu na tron Ludwika XV. . . . . . 146,824,181 —
— — 1722, pod Ludwikiem XV, podczas systematu Lawa. . . 197,750,112 —
— — 1734, *tož*, za rządów Kardynała Fleury . . . . 240,392,582 —
— — 1740, pod Ludwikiem XV. 197,362,038 —
— — 1787, pod Ludwikiem XVI za rządów Neckera . . . . . 731,000,000 —
— — 1789, *tož*. . . . . 531,444,000 —
— — 1798, w VI roku R. P. . . 572,451,495 —
— — 1802, pod Konsulami, kiedy Francya miała 108 departamentów . . . . 589,500,000 —
— — 1819, pod Ludwikiem XVIII. 889,210,000 —
— — 1822, *tož*. . . . . 889,541,340 —
— — 1828, Karolem X. . . . . . 922,711,602 —
— — 1829, *tož*. . . . . 1,014,914,432 —
— — 1830, pod Karolem X i Ludwikiem Filipem . . . . 981,510,000 —
— — 1831, pod Ludwikiem Filipem 1,484,306,439 —
— — 1832, *tož*. . . . . 1,100,508,512 —

III. Długi państwa.

W roku 1562, pod Karolem IX było długu . . . . 17,000,000 —
— — 1589, Henryk III zostawił. 339,649,000 —
— — 1595, pod Henrykiem IV, za rządów Sully. . . . . . 96,9000,000 —
— — 1660, pod Ludwikiem XIV za rządów Colbert . . . . . 785,400,000 —
— — 1698, *tož* za rządów Pelletier. . . . . 1,301,690,000 —
— — 1710, *tož* za rządów Chamillart. . . . . 4,386,318,750 —
— — 1788, pod Ludwikiem XVI za Neckera . . . . 4,245,750,000 —
— — 1807, pod Napoleonem . . 1,912,500,000 —
— — 1821, pod Ludwikiem XVIII 3,466,000,000 —
— — 1829, pod Karolem X . . 4,200,000,000 —
— — 1831, pod Ludwikiem Filipem . . . . 5,185,438,457 —
— — 1832, *tož*. . . . . 5,417,495,017 —

W ciągu roku 1832 kapitał długu narodowego pomnożył się o 232,056,560 fr.—procenta zaś o 9,666,771 fr.

IV. Koszta poboru.

W r. 1832 koszta poboru wyniosły: podatków bezpośrednich około 5 procentów; wpisów i dóbr skarbowych 6 proc.—administracya lasów skarbowych, komor celnych i podatków ubocznych: 15 proc.—administracya poczt: 55 proc.—loteryi: około 25 proc.

Podatek od soli rozdziela się na trzy rozmaite pobory; mianowicie: cła, przynoszące s tego artykułu 51,300,000; podatek bezpośredni, przynoszący 7,360,000; i dzierżawa żup skarbowych, przynosząca 1,400,000 fr. — ogołem 60,060,000 fr.—Pierwszy pomysł o podatku solnym zasięga czasów Rzeczypospolitej Rzymskiej; do Francyi pobor ten wprowadzony został w r. 1342.

Dzierżawa tytuniu przynosi skarbowi 67,300,000 fr.—Koszta uprawy wynoszą 21,313,000,—dochodu czystego ma skarb 45,987,000. — Pierwszy raz na ten produkt nałożono podatek w r. 1629.—Zrazu płacono tylko cło przywozowe od tytuniu; wyłączna przedaż tytuniu zawarowana została rządowi w r. 1674.

Przedaż prochu strzelniczego przynosi 4,180,000 fr. przygotowanie jego kosztuje 2,312,200; czystego zysku ma skarb 1,867,700 fr.

Poczta przynosi 34,290,000 fr. Administracya jej kosztuje 17,276,585; czystego dochodu jest 17,013,415 fr.

Loterya przynosi 9,000,000; koszta administracyi wynoszą do 1,874,700 fr.—dochod czysty 6,125,300 fr.—Loterya kosztuje rzeczywiście 29,000,000; losy wygrywające wracają narodowi około 21,000,000 fr.

V. Massa dochodu narodowego.

Kapitały użyte we Francyi na przedsięwzięcia przemysłowe, oprócz rolnictwa, szacowane są do 7,323,610,000 fr.; s tych 847,450,000 w handlu zagranicznym a 6,476,160,000 fr. w handlu krajowym. Przywoz towarów może wynosić na rok około 750 miljonów, wywoz około 650 miljonów.

Massa wszystkich dochodów w całym kraju, po odtrąceniu podatków, szacowana jest do 6,600,000,000 fr.

Печатать позволяется. С. Петербургъ. 7-го Сентября, 1833. *Ценсоръ П. Гаевскій.*

W DRUKARNI WOJENNEJ.